

De Gemertse kunstenaar Jan van Gemert is geboren op 3 juni 1921. Ter gelegenheid van zijn honderdste geboortedag stippelde de Stichting Jan van Gemert een wandeling uit langs kunstwerken van de man die wel 'de vader van de moderne kunst in Gemert' wordt genoemd. Van Gemert was beeldhouwer, keramist, glaskunstenaar en grafisch vormgever, maar hij noemde zichzelf het liefst schilder. Hij wordt gerekend tot de expressionisten, maar zijn landelijke en internationale doorbraak is uitgebleven.

Op 13-jarige leeftijd verloor hij als gevolg van gangreen een been. Om zijn tijd door te komen begon hij met schilderen. In de jaren veertig van de vorige eeuw trok hij veel op met de Deumese kunstenaar Willi Martinali. Ze gaven onder meer creativiteitscursussen in de peeldorpen. In 1950 ging Jan naar de nieuwe Middelbare Kunstnijverheidsschool in Eindhoven waar hij in 1954 als eerste student zijn diploma behaalde. Dankzij de toenmalige Gemertse burgemeester Adriaan de Bekker kreeg hij in de jaren vijftig veel opdrachten voor kunstwerken, onder meer in de nieuwbouwwijken Berglaren en Molenaar. Ook van buiten Gemert kwamen opdrachten voor kunst bij scholen en voor oorlogsmonumenten. Zijn schilderijen kwamen veelal bij particulieren terecht. Deze 3,4 kilometer lange wandelroute voert langs elf kunstplekken die te zien zijn in de openbare ruimte in Gemert. De wandeling start bij de WV op het Ridderplein en voert door de Kapelaanstraat naar De Stroom. Daar stond vroeger een scholencluster van landbouwschool, ulo, huishoudschool en blo-school. Ook stond daar een Wit-Gele-Kruisgebouw. De ulo en huishoudschool zijn afgebroken en in het Wit-Gele-Kruisgebouw is tegenwoordig een tandartsenpraktijk gevestigd. Maar veel kunst van Jan van Gemert is er nog (of weer) te zien.

100
jaar
1921-2021

1 Te beginnen bij de tandartsenpraktijk. Dit gebouw telt tientallen kunstwerken van Van Gemert. De reliëfs die rondom het gebouw onder de dakgoot en tussen de ramen zijn aangebracht, maakte hij in 1953 voor het Wit-Gele-Kruis. Boven de ingang zit een groter reliëf. Rechts om de hoek is in de zijgevel een 70 centimeter groot reliëf in brons te zien met de titel Vorm. Van Gemert maakte dit werk in 1964.

2 Een stukje verderop aan De Stroom staat De Piramide. Het 3,4 meter hoge werk maakte Van Gemert in 1953 in gietbeton. Het toont drie spelende kinderen die samen een piramide vormen. In de jaren vijftig van de vorige eeuw was dat een gangbare gymnastiekoefening bij jeugdverenigingen. Dit kunstwerk stond oorspronkelijk een stukje verderop op de hoek van De Stroom en de Berglarenstraat, waar destijds een gymzaal stond. De Piramide is enkele keren verplaatst; eerst iets meer naar het midden van De Stroom tussen ulo en huishoudschool. Toen die gesloopt werden is het werk in 2006 op de gemeentewerf gerestaureerd door de zonen Theo en Gregoor van Gemert en Jans broer Toon. Het beeld is daarna geplaatst in het Prinses Beatrixplantsoen tussen gemeentehuis en zorgcentrum Ruijschenbergh. Toen appartementengebouw Mariënborg aan De Stroom klaar was, is het op zijn huidige plek neergezet. Op de hoek van De Stroom staat de Petrus Dondersschool. Voor deze school maakte Jan van Gemert het beeld De Dolfijn, maar dat is spoorloos verdwenen.

3 Op de hoek van de Berglarenstraat en de Kieboom staat een wit huis met de naam De Kieboom. Hiervoor heeft Jan van Gemert ook kunstwerken gemaakt. Vanaf de straat is het glas-in-loodraam in de zijgevel aan de Kieboom te zien.

4 De wandeling voert verder naar de Van Beekstraat. Boven verschillende voordeuren zijn reliëfs te zien die Van Gemert maakte van keramiek.

Deze gevelversieringen maakte hij voor veel meer woningen, verspreid in deze wijk. Enkele zijn opgenomen in deze wandelroute.

5 Aan het Frans Brugske zit in de gevel van de woning met huisnummer 24 een gevelsteen uit gele chamotte (gebakken klei) met de titel Gastvrijheid. In het huis aan het Frans Brugske 28 zit om de hoek aan de Groeskullenstraat een reliëf in gele chamotte met de titel Familie. Jan van Gemert maakte dit werk in 1960 in opdracht van de toenmalige bewoner F. van de Zanden.

6 De wandeling gaat verder de Groeskullenstraat in, waar bij Kindcentrum Berglaren tegen de gevel het ruim drie meter hoge werk De Bremer Stadsmuzikanten staat. Deze dierenstapel naar een sprookje van de gebroeders Grimm bestaat uit een ezel met daarop een hond die een kat op zijn rug heeft en daarboven een haan. Dit tafereel is vaker uitgebeeld, onder meer in Bremen en in De Efteling. Afwijkend van de andere uitbeeldingen van het sprookje heeft Jan van Gemert ervoor gekozen om de hond de andere kant in te laten kijken. Het reliëf is in 1971 gemaakt uit gietbeton. Jan van Gemert maakte het samen met zijn broer Toon. Die heeft het later nog eens gerestaureerd toen de haan van de dierenstapel was gestolen.

7 Via de Drossard de la Courtstraat voert de wandeling naar de Burgemeester Rietmanstraat. De wandelroute gaat daar linksaf. Aan de overkant op de hoek met de Rechter Van Berckelstraat staat een woonhuis met aan de gevel het reliëf in gietbeton met de titel Vormen uit de natuur. Van Gemert maakte dit 90 bij 160 centimeter grote werk in 1960.

8 Aan het einde van de Burgemeester Rietmanstraat voert de wandeling rechts naar het Frans Brugske 6. Dit pand is gebouwd als politiebureau. Het werk Mens Recht Natuur boven de deur maakte Jan van Gemert in 1957 in witte chamotte. Nadat de politie verhuisde kwam er

een dierenartsenpraktijk in dit pand en nu is het een woning. Maar het kunstwerk is altijd blijven zitten.

9 De wandeling gaat links de Virmundtstraat in en daarna rechts de Van Loëstraat. Daar gaat de wandeling rechts de Wachtendonkstraat in. De woningen die hier vroeger stonden hadden allemaal gevelreliëfs van Jan van Gemert boven de voordeur. Bij een ingrijpende wijkrenovatie zijn de huizen gesloopt, maar op twee plaatsen zijn de gevelstenen teruggeplaatst in de nieuwe appartementengebouwen. Eentje is te zien om de hoek van Wachtendonkstraat in de Van Loëstraat en de andere is te zien aan deze wandelroute waar die linksaf naar de Alde-Biezenstraat buigt.

10 De wandeling voert de verder: aan het einde van de Wachtendonkstraat links via de Alde-Biezenstraat rechts en dan op de hoek rechtdoor naar Binnendoor, met een links-rechts slinger naar de St.-Annastraat. Deze oversteken naar De Sleutelbosch. Links op de hoek ligt scholengemeenschap het Commandantij College. In de gevel zit in keramiek uitgebeeld de Heilige Willibrordus. Jan van Gemert maakte dit werk in 1956 voor de St.-Willibrord-ulo aan De Stroom. Deze school is opgegaan in het Commandantij College en toen het schoolgebouw van de ulo werd afgebroken, verhuisde de Heilige Willibrordus naar deze plek.

11 Terug naar de St.-Annastraat wordt de wandeling rechtsaf voortgezet. De route gaat dan links via de Cortenbachstraat en rechts via de Grootmeestersstraat naar de St.-Severusstraat. Ook hier staan enkele huizen die boven de voordeuren gevelreliëfs hebben van de hand van Jan van Gemert. Wie de rondwandeling wil sluiten kan de Vroonhof in, deze uitlopen en schuin links oversteken naar het Gelind. Van hier zijn er allerlei mogelijkheden om rechtsaf door een steegje naar de Kerkstraat en dan linksaf naar het Ridderplein terug te keren.

stichting
jan van
gemert